

WAGNERIANA CATALANA Nº 32 ANY 2010

TEMA10: ALTRES TEMES

TÍTOL: **URFASSUNG (VERSIÓ ORIGINAL)**
ÒPERA ROMÀNTICA ALEMANYA EN VÍDEO / DVD

(PRIMERA PART)

AUTOR: *Josep Maria Rota i Aleu*

Aquest treball constitueix una bona guia de l'òpera romàntica alemanya des de Beethoven a Wagner, que el seu autor ha desitjat compartir amb tots els lectors de WAGNERIANA. Un article interessant i ben documentat que agradarà i interessarà sens dubte, als nostres lectors aficionats a les produccions d'obres originals respectuoses amb les indicacions dels seus autors. Per a completar la informació seguirà una segona part sobre el mateix tema d'autors posteriors a Wagner.

L'aparició i, sobre tot, la difusió del DVD ha restituit els enregistraments d'òpera a la seva veritable dimensió. La placa de 78 rpm. va permetre les primeres audicions de fragments, que passaren al disc de 45 rpm. i després a l'LP de 33 rpm. La irrupció del CD digital va revolucionar el món de l'audiòfil, que es va gastar tot el que tenia en refer el seu arxiu en aquest nou format. Això servia per a la música de recital i concert, des d'una sonata de Beethoven a una simfonia de Bruckner, però no per a l'òpera o el ballet: escoltar una òpera en CD és com seguir un partit de futbol per la ràdio. Una òpera només escoltada transmet només una part del seu valor artístic; això que acabo de dir afecta de manera gradual, des de molt poc en determinats repertoris (*Bel canto*) fins a molt o moltíssim en d'altres (Wagner).

L'àudio ens ha conservat des de Tamagno (el primer Otello!) i Caruso fins a Thielemann; ens hem perdut molt, però és molt, també, el que tenim. En video no és el cas. Els enregistraments en imatges d'òpera es remunten als

Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. Barcelona 08080
[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) info@associaciowagneriana.com

anys 60, en blanc i negre, i als 70, en colors. De llavors ençà, se n'han fet i se'n segueixen fent. Això vol dir que ens hem perdut l'època en què eren freqüents les produccions en la versió original i hem ensopegat l'època del *Regietheater*. Aquest no és el lloc de discutir la validesa o no del *Regietheater* ni pretenc fer-ho. Només puc dir que resulta curiós l'interès de teatres i directors per recuperar les partitures d'obres desconegudes, títols oblidats i compositors infreqüents amb afany filològic alhora que mostren el més absolut menyspreu per respectar les partitures més conegudes dels compositors més importants.

La difusió d'enregistraments d'òpera en video va ser sempre minoritària. El video VHS no va ser mai una opció de futur per les mateixes característiques inherents a la cinta: fragilitat, desgast, ratlles, oscil·lació del so, pèrdua de color, etc. El *Laser Disc* va tenir un vida fugaç en les nostres contrades (no al Japó, per exemple) per motius comercials. Avui en dia, el preu mig d'un DVD d'òpera ronda els 25€, 33€ si és doble; al quiosc, un DVD d'una col·lecció surt per 15€. Donada la gran oferta d'òpera en DVD, m'he atrevit a presentar una guia de l'òpera romàntica alemanya en DVD segons la versió original. Tinc prevista una segona part que tractarà de l'òpera alemanya després de Wagner. Naturalment, aquesta guia respon a la meua humil opinió i, per tant, és completament discutible. La meua pretensió és tan sols la d'oferir a l'aficionat la possibilitat de triar entre tanta oferta, que pugui saber què compra. Com que no sóc expert en *Regietheater*, només comentaré les versions originals, és a dir, aquelles que fan servir la partitura original no només en les notes, sinó en totes les altres indicacions del compositor. Sóc conscient que aquesta guia, a l'endemà de la seva publicació, ja estarà anticuada i que potser hauré omès quelcom d'important. Que Déu hi faci més que nosaltres!

LUDWIG VAN BEETHOVEN

Si bé el pare de l'òpera romàntica alemanya és Carl Maria von Weber i *Der Freischütz* és la pedra fundacional de l'edifici, no podem passar per alt Beethoven, el compositor més important en la història de la humanitat.

Afortunadament, són moltes les versions del seu *Fidelio* enregistrades en la versió original. El bunyol considerable, (i sorprenent) és el de la Met (Deutsche Grammophon). Grans artistes com Heppner, Pape, Mattila o Struckmann maltractats per la troika Jürgen Flimm (direcció d'escena), Robert Israel (decorats) i Florence von Gerkan (vestuari). Evitin-lo.

FIDELIO

Cor i Orquestra de l'Òpera alemanya de Berlín, Karl Böhm (director), Gustav Rudolf Sellner (direcció d'escena), Wilhelm Reinking (decorats i vestuari). DVD Unitel, Deutsche Grammophon, 1970.

Martti Talvela (Don Fernando), Gustav Neidlinger (Don Pizarro), James King (Florestan), Gwyneth Jones (Leonore), Josef Greindl (Rocco), Olivera Miljakovic (Marzelline), Donald Grobe (Jacquino).

Filmació en estudi. Una meravella en tots els sentits. Poder veure actuar dos pilars bàsics del Neu Bayreuth i del drama wagnerià de tots els temps no té preu: Greindl i Neidlinger en viu, brodant els seus personatges, aquí Rocco i Pizzaro. Després, només cal tancar els ulls i començar a imaginar: Hagen i Alberich, Gurnemanz i Klingsor... Cada gest de Greindl és una lliçó de teatre musical, de drama líric, d'artista en majúscules, de cantant-actor! Però també hi ha els wagnerians il·lustres de la segona fornada: King, un dels darrers *Heldentenor*; Jones, líricament enamorada alhora que dramàticament decidida; Talvela, imponent de veu i presència escènica. Entre els comprimaris, cantants de primera: Miljakovic, Grobe, McDaniel i Röhrl (els dos presoners). Karl Böhm, al que hom pot veure dirigint els conjunts de la Bismarkstrasse, és tota una garantia. La producció de Sellner és un plaer per a la vista; els espais estan perfectament delimitats i formen part del drama: la tenebrosa masmorra i la seva antítesi, el pati a cel obert (que s'obre amb una simbòlica reixa); el pati de la presó és la transició de la llum a la foscor; la casa de Rocco és l'espai terrenal oposat a la masmorra, un espai metafísic que s'obre a la llum. L'enregistrament d'Unitel va aparèixer en Video VHS sota el segell DECCA.

Cor i Orquestra de l'Òpera alemanya de Berlín, Artur Rother (director), Gustav Rudolf Sellner (direcció d'escena), Wilhelm Reinking (decorats i vestuari), Sender Freies Berlin, 1963.

William Dooley, Walter Berry, James King, Christa Ludwig, Josef Greindl, Lisa Otto, Martin Vantin.

ARD digital va emetre per televisió aquest enregistrament en blanc i negre de la Ràdio lliure de Berlín de l'any 1963. Es tracta d'un enregistrament en directe (sense aplaudiments) de la mateixa producció en DVD comercial acabada d'esmentar. El director d'escena és el mateix i ja llavors hi eren King, Greindl, McDaniel i Röhrli; a més, dos altres habituals de la casa, Otto i Vantin. La novetat ve amb la presència del llavors matrimoni en la vida real Berry-Ludwig, dues eminències del cant germànic. L'altra agradable sorpresa és la direcció del veterà i expert Artur Rother, tota una institució a Berlín i un experimentat director de fossar. Els decorats són semblants a la producció suara esmentada, però sense els efectes de l'estudi; el canvi més significatiu és el decorat de la darrera escena, una reixa que s'obre en una perspectiva circular de llum. Com l'anterior, aquesta, una altra meravella.

Cor i Orquestra de l'Òpera estatal de Viena, Leonard Bernstein (director), Otto Schenk (direcció d'escena), Günther Schneider-Siemssen (decorats), Leo Bei (vestuari). DVD ORF, Deutsche Grammophon, 1978.

Hans Helm, Hans Sotin, René Kollo, Gundula Janowitz, Manfred Jungwirth, Lucia Popp, Adolf Dallapozza.

Enregistrament en directe, un gran testimoni de teatre en viu. Direcció *sui generis* de Bernstein amb uns conjunts de primera i un repatiment de veus joves i fresques en llur millor moment, des de Kollo fins a Popp i els comprimaris de luxe: Karl Terkal i Alfred Sramek (presoners). Gran actuació de Kollo, en un moment vocal perfecte. Tot és emoció i sentiment. El moviment

escènica està molt treballada i s'hi veu la mà d'un expert. Un testimoni de la gran saviesa teatral d'Otto Schenk.

Cor i Orquestra de l'Òpera estatal d'Hamburg, Leopold Ludwig (director), Rolf Liebermann (direcció d'orquestra), Wilhelm Reinking (decorats). DVD Arthaus, 1968.

Hans Sotin, Theo Adam, Richard Cassilly, Anja Silja, Erns Wiemann, Lucia Popp, Erwin Wohlfahrt.

Joachim Hess va enregistrar per a la televisió (NDR i ZDF) als estudis de la Poliphon Film- und Fernsehgesellschaft una sèrie de tretze òperes produïdes per Rolf Liebermann amb els conjunts de l'Òpera estatal d'Hamburg. Després de Les noces de Fígaro, va venir aquest Fidelio, amb el director titular, Leopold Ludwig, un expert en el fossar, un d'aquells *Kapellmeister* d'abans que avui semblen tristament perduts per sempre. El repartiment compta amb els titulars de la casa: el sòlid Wiemann, els joves Cassilly i Sotin i els habituals Marschner i Workman (presoners). Al costat de la prometedora Popp (que repetiria), l'enregistrament ofereix tres excepcionalitats: la temperamental Silja en els seus inicis i els mundialment famosos Adam i Wohlfahrt en la plenitud, aquest darrer malauradament desaparegut massa jove. Falta l'ària dels diners de Rocco. Silja-Leonore porta una boina blava on amaga la seva espectacular cabellera pelroja, que descobreix en el moment culminant: *Sein Weib!* La pel·lícula no pot amagar els més de 40 anys que han passat. El mateix origen tenen uns *Freischütz*, *Zar und Zimmermann* i *Meistersinger* que es comenten més endavant.

Cor i Orquestra de l'Òpera reial, Christoph von Dohnányi (director), Adolf Dresen (direcció d'escena). DVD RM Arts, Arthaus, 1991.

Hans Tschammer, Monte Pederson, Josef Protschka, Gabriela Benacková, Robert Lloyd, Neill Archer, Marie McLaughlin.

Digna producció amb un repartiment solvent i escenografia adequada. Va ser una de les primeres d'aparèixer al mercat en DVD; llavors era la primera

opció enfront del bunyol de la Met. Segueix sent una bona versió, tot i que aquí la competència és molta.

Cor Nova Philharmonia i Orquestra Filharmònica d'Israel. Zubin Mehta (director), Alfred Wopmann (direcció d'escena), Arturo Marelli (decorats), DVD Mediaproduct, 1977.

Jean-Louis Soumagnas, Theo Adam, Jon Vickers, Gundula Janowitz, William Wildermann, Stella Richmond, Misha Raitzine.

Pel·lícula de Pierre Jourdan de la producció del Teatre antic d'Arenja l'any 1977. La filmació comença amb referències històriques i imatges de la Revolució francesa i les Guerres napoleòniques amb l'obertura de fons. Magnífics cantants: Vickers, el millor Florestan de la seva generació, Janowitz (cabells tallats *à la garçon*) de veu cristal·lina, el poderós Adam (el cantant universal de la DDR) i el menys conegut Wildermann, un Rocco amb moltes taules. Alguns sons estan saturats i la pel·lícula ha empal·lidit; ni aquests inconvenients ni la presència del *frons scaenae* del teatre romà desmereixen la bellesa global de la funció. Descatalogat i difícilíssim de trobar.

Cal fer una menció de la pel·lícula en blanc i negre de Walter Felsenstein, amb conjunts vienesos dirigida per Fritz Lehmann. Hi canten Alfred Poell, Heinz Rehfuss, Richard Holm, Magda Laszlo, Georg Wieter, Fritz Berger i Sonja Schöner. Són 85 minuts de pel·lícula amb una àmplia selecció musical. Holm, Wieter, Berger i Schöner hi intervenen com a actors. Va aparèixer en video VHS.

CARL MARIA VON WEBER

DER FREISCHÜTZ

Cor i Orquestra de l'Òpera estatal d'Hamburg. Leopold Ludwig (director). Herbert Kirchhoff (decorats), Erwin Zimmer (vestuari) Rolf Liebermann (direcció d'escena). DVD Arthaus 1968.

Tom Krause (Ottokar), Toni Blankenheim (Kuno), Arlene Saunders (Agathe), Edith Mathis (Ännchen), Gottlob Frick (Kaspar), Erns Kozub (Max), Hans Sotin (Eremit), Franz Grundheber (Kilian), Bernhard Minetti (Samiel).

Versió d'estudi filmada per Joachim Herz i transmesa per televisió. Editada en DVD al 2007. És la versió de referència. Escenografia magnífica, vestuari luxós i direcció televisiva excel·lent: vegin l'ària d'Agathe a la finestra de casa, la càmera darrere dels matolls en l'escena de la gola del llop, o el *travelling* amb la diana, que obre la primera escena; el cor de caçadors és més festiu que marcial, però la direcció escènica està treballadíssima, amb uns cantants-actors amb moltíssimes taules. Kozub és un autèntic *Heldentenor*; Saunders, una heroïna romàntica, enamorada i somniadora; Mathis, que després seria Agathe, és una Ännchen alegre i desenfadada; Blankenheim demostra perquè va triomfar a Hamburg i a Bayreuth i perquè tants directors de teatre se'l disputaven; Krause té un aspecte realment principesc i canta sense dificultat la seva part de *hoher Bariton* (baríton agut, escrit en clau de sol); Grundheber, als inicis de la seva llarga carrera, canta i actua amb desimboltura. Deixo per al final el Kaspar de Gottlob Frick, impecable no només com a cantant sinó també com a actor: un veritable plaer poder disfrutar de les imatges de Frick, un dels baixos més importants de la segona meitat del s. XX!

Cor i Orquestra del Gran Teatre del Liceu, Barcelona. Peter Schneider (director). Pier-Luigi Pizzi (direcció d'escena). Producció del Teatre comunal de Bolonya. TVE 2 1988.

Peter Weber, Jaroslav Stajnc, Edith Mathis, Sona Ghazarian, Ekkehard Wlaschiha, Siegfried Jerusalem, Kurt Rydl, Peter Baillie, Jaroslav Stajnc.

Repartiment de categoria, decorats bonics i realistes, molt bon moviment escènic i una orquestra que sona millor del que era habitual gràcies a la fina batuta de Schneider. El més flux de tot és la retransmissió de TVE: per

exemple, quan sonen les trompes, la càmera enfoca els violins (que no toquen); com que la producció està pensada per al teatre i no per a la televisió, els primers plans ens ensenyen les patilles pintades de Kaspar i altres detalls que passen desapercebuts des del pati de butaques.

Cor i Orquestra de l'Òpera estatal saxona de Dresden. Wolf-Dieter Hauschild. Bernhard Schröter (vestuari i decorats). Joachim Herz (direcció d'escena). Televisió de la DDR, 1985.

Hans-Joachim Ketelsen, Gunther Emmerlich, Jana Smitková, Andrea Ihle, Ekkehard Wlaschiha, Reiner Goldberg, Theo Adam, Olaf Bär, Johannes Kemter.

Amb motiu de la tant esperada reapertura de la Semperoper de Dresden, la televisió de la DDR va retransmetre la funció inaugural. El conjunt de cantants és molt bo i l'orquestra de Dresden, hereva de la que va estrenar l'obra, és magnífica. La producció és realista, però una mica freda.

Cor i Orquestra de l'Òpera estatal wurtemberguesa, Stuttgart. Dennis Russell Davies (director). Achim Freyer (decorats, vestuari i direcció d'escena). DVD NVC Arts 1981.

Wolfgang Schöne, Fritz Linke, Caterina Ligendza, Raili Viljakainen, Wolfgang Probst, Toni Krämer, Roland Bracht, Helmut Holzapfel, Wolfram Raub.

Filmació en directe d'una representació teatral. Repartiment sòlid (Ligendza i Krämer van arribar a ser, respectivament, Isolde i Sigfried a Bayreuth, al límit de llurs possibilitats, és clar). Director famós (també va dirigir a Bayreuth). Teatre de solera. El que podria haver estat una bona obra de conjunt queda desmerescuda per alguns detalls estúpids: en l'escena de la gola del llop, mal resolta, pobra i absurda, apareix un conill gegant practicant el vici d'Onan; durant el cor de noces, una de les donzelles, desmesuradament grossa, fa moviments ridículs i grotescs, que provoquen la rialla del públic. La màgia romàntica, morta i enterrada.

Cor i Orquestra del Festival de Ludwigsburg. Wolfgang Gönnewein (director). Lorient (decorats, vestuari, direcció d'escena). Video VHS Deutsche Grammophon 1988.

Michael Ebbecke, Waldemar Wild, Nancy Johnson, Ulricke Sonntag, Siegmund Nimsgern, Uwe Heilmann, Carsten H. Stabell, Thomas Mohr, Albrecht C. Dennhardt.

Filmació en directe d'una representació teatral. El saberut Lorient n'és el responsable, per bé i per mal. Cantants i orquestra de segona, de teatre de província alemanya: digne i solvent. L'escena de la gola del llop està resolta d'una manera molt teatral i efectista. Un cop més, decisions escèniques absurdes desmereixen una tasca de conjunt força interessant: aquí el problema rau en el famosíssim cor de caçadors, en què els coristes apareixen armats amb escopetes de nen amb taps de suro i fent saltirons ridículs. Una vergonya!

Hamburger Symphoniker, Cor del Festival d'Eutin. Hilary Griffiths (director). Jochen Dieckhofs (director), Christiane Reinkober (vestuari), Jörg Fallheier (direcció d'escena). Televisió de la NDR 2005.

Kim Tae Hyun, Hartmut Bauer, Marion Costa, Anke Krabbe, Andreas Hörl, Alexander Speman, Egbert Herold, Mirko Schmidt, Egbert Herold.

Filmació en directe del 55è Festival d'Eutin. Cantants modestos però correctes. El teatre és a l'aire lliure, cosa que dóna a la gravació un caràcter molt atractiu. Bonica de veure ni que sigui per un cop.

En DVD comercial queden dues versions més: la primera té poc interès; la segona, cap. La primera és de l'Òpera de Zuric, mal dirigida per Harnoncourt; els cantants són bons (Peter Seiffert, Matti Salminen, Robert Holl), però la producció és pobra, lletja i anti-romàntica. Per a acabar-ho d'adobar, TDK ha tingut la barra d'editar-la en dos DVDs, cosa que la fa caríssima. L'altra, DVD

Arthaus de l'Òpera d'Hamburg, dirigida per Ingo Metzmacher, no té res a veure amb Carl Maria von Weber. Interès nul.

EURYANTHE

Cor i Orquestra del Teatre Líric de Cagliari. Gérard Korsten (director). Pier Luigi Pizzi (decorats, vestuari i direcció d'escena). DVD Dynamic. 2004.

Elena Prokina (Euryanthe), Jolana Fogasova (Eglantine), Yikun Chung (Adolar), Andreas Scheibner (Lysiart), Luca Salsi (Der König), Pavel Cernoch (Rudolph), Rosanna Savoia (Bertha).

Cantants de segona i orquestra de tercera. Tot i així, hem de donar gràcies a aquest DVD, caríssim, per cert, del teatre de Càller, que va decidir posar en escena la versió original d'Euryanthe i no una versió de *Regietheater*. Els colors estan saturats i el contrast provoca l'efecte de "samfaina". En conjunt, Notable justet (sent generós, perquè no hi ha competència).

OBERON

Sé que hi ha un parell de gravacions casolanes de retransmissions televisives, una d'elles cantada en anglès.

AUGUST MARSCHNER

DER VAMPYR

Només conec una versió televisiva que, a més de mal cantada, era repugnant de veure. Algú que ja he oblidat va confondre el Vampir de Marschner amb alguna pel·lícula de terror d'aquelles de sang i fetge.

HANS HEILING

Cor i Orquestra del Teatre Líric de Cagliari. Renato Palumbo (director). Pier Luigi Pizzi (decorats, vestuari i direcció d'escena). DVD Dynamic 2005.

Markus Werba (Hans Heiling), Anna Caterina Antonacci (Anna), Herbert Lippert (Konrad), Gabriele Fontana (Die Königin), Cornelia Wulkopf (Gertrud), Nicola Ebau (Stephan), Brian Garth Nickel (Niklas).

Repeteixo el que deia a l'Euryanthe del mateix teatre i director d'escena: cantants de segona i orquestra de tercera. Aquí el producte encara és més car, perquè ve en dos DVDs. Altre cop, donar gràcies a Déu perquè Pizzi ens ofereix la versió original i no *Regietheater*. Notable també, donada l'absència de competència.

ALBERT LORTZING

ZAR UND ZIMMERMANN

Cor i Orquestra de l'Òpera d'Hamburg. Charles Mackerras (director). Herbert Kirchhoff (decorats), Rolf Liebermann (direcció d'escena). Polyphon NDR DVD Arthaus 1969.

Raymond Wolansky (Zar Peter I), Peter Haage (Peter Iwanow), Hans Sotin (van Bett), Lucia Popp (Marie), Horst Wilhelm (Marquis de Châteuneuf), Herbert Fliether (Admiral Lefort), Noël Magnin (Lord Syndham), Ursula Boese (Witwe Browe), Franz Grundheber (Offizier).

Com en el cas del Freischütz de Weber, la versió de referència torna a ser la producció televisiva de Rolf Liebermann filmada per Joachim Herz. Aquí, però, l'estudi es fa massa evident, sobre tot al port de Saardam; els interiors estan més ben resolts. El vestuari és magnífic i el mobiliari escènic sorprèn per la seva quantitat i adequació: serres, martells, gúbies, plànols, cordes, etc. Raymond Wolansky, baríton nord-americà poc conegut, actua amb desimboltura i canta amb gust. Peter Haage és un magnífic Iwanow, expressiu i convincent. Hans Sotin, joveníssim llavors, ens regala una veu bellíssima, amb greus rotunds, tot i que com a actor el paper li era encara massa gran. Lucia Popp canta amb dolcesa i actua amb gràcia i naturalitat. Herbert Fliether és un almirall circumspecte; Noël Magnin, un pedant anglès amb accent còmic;

només Horst Fliether resulta massa madur, d'aspecte i de veu, per al seductor Châteauneuf.

Cor de la Ràdio de Baviera, Orquestra de la Ràdio de Munic, Heinz Wallberg (director). Axel Corti (direcció d'escena). Gerhard Reutter (direcció televisiva). Coproducció ZDF, BR, BASF, 1975.

Hermann Prey, Adalbert Krauss, Karl Ridderbusch, Lucia Popp, Werner Krenn, Alexander Malta, Helmuth Berger-Tuna, Gudrun Wewezow.

Versió televisiva, la banda sonora de la qual va distribuir Acanta. Des del punt de vista musical és magnífica; fora de Popp, que repeteix, tots esls cantants un a un superen llurs homònims d'Hamburg. Lamentablement, l'estudi (Bavaria Atelier) és encara més evident que a Hamburg; tot i l'esforç de donar vida al port de Sardaam amb fustes, taulons, màstils i formatges enormes, l'escenari és pàl·lid i trist. El ciclorama de fons no és el pitjor: el despatx de van Bett, la taverna, la sala de cant, tot és blanquinós, d'un color trencat que acosta el color general al blanc i negre. Els diàlegs estan suprimits. El regidor, Alex Corti, intervé en l'explicació de l'obra i l'argument.

Es pot trobar el DVD de la pel·lícula que va gravar la DEFA, successora de l'UFA a la DDR. Els actors són Willy Kleinau, Bert Fortell i Lore Fritsch; els cantants: Josef Metternich, Heinrich Pflanzl, Gerhard Unger i Ingeborg Wengelor. Les parts parlades i dansades dominen sobre les cantades; especialment repetitiva es fa la dansa dels esclòps.

DER WILDSCHÜTZ

Existeix també gravació de ZDF amb Hermann Prey, Werner Krenn, Walter Berry i dirigida per Ferdinand Leitner (Munic, 1972); va estar editada en CD; en imatges, només la conec de forma fragmentada. Va estar disponible a *House of opera*. Fins que no la torni a passar la ZDF, només hi ha una versió:

Cor i Orquestra del Teatre estatal de la plaça Gärtner, Munic. Ekkehard Klemm (director). Claus Guth (direcció d'escena), Christian Schmidt (decorats i vestuari). BR, 3sat, 2001.

Torsten Frisch (Graf Eberbach), Wolfgang Schwaninger (Baron Kronthal), Nathalie Boissy (Baronin Freimann), Rotraut Arnold (Nanetta), Snejinka Avramova (Gräfin), Carl-Heinz Erkrath (Pancratius), Christoph Stephinger (Baculus), Hlin Pétursdóttir (Gretchen).

Retransmissió en directe d'una representació teatral; els conjunts són de segona (però la segona alemanya és millor que tot el que hi ha al sud dels Alps). Els cantants són desconeguts, però canten a un nivell molt bo, sense fisures en el repartiment i llur desimboltura teatral és digna d'elogi. La producció és agradable de veure, tot i que alguns detalls l'apartin de la "versió original": el cor va vestit dels anys 50 (americanes, bates i guants de plàstic) i la comtessa arriba en avió. Durant l'obertura, les imatges mostren un magnífic paisatge que resulta ser una maqueta amb edificis de la casa de modelisme ferroviari Faller.

UNDINE

Cor i Orquestra del teatre estatal wurtemberguès. Hans Zanotelli (director), Herbert Junkers (direcció d'escena), Elga Pinnow (vestuari), Jörg A. Eggers (direcció televisiva). Coproducció ZDF ORF. 1969.

Ruth Margatet Pütz (Bertalda), Lucia Popp (Undine), Hetty Plümacher (Marie), Horst Hoffmann (Ritter Hugo von Ringstetten), Hermann Prey (Kühleborn), Fritz Ollendorf (Hans), Albrecht Peter (Tobias), Josef Ames (Pater Heilmann).

Enregistrada al Fernsehstudio de Munic. Els diàlegs estan suprimits; en lloc seu, Hermann Prey intervé en forma de narrador entre determinades escenes. Repartiment de primera, fins i tot els comprimaris; el menys conegut, Horst Hoffmann, resulta ser un tenor líric de veu agradable i excel·lent presència escènica. Tot i que l'estudi és evident, l'escenografia reproduïx amb

encert des de la barraca dels pescadors fins al palau de Bertalda. Vestuari elaborat. 105 minuts de durada. La retransmissió televisiva va anar precedida del programa *Opernführer*, dirigit i presentat per l'eminent Marcel Prawy; el programa explica les característiques musicals i teatrals de l'obra, amb fragments de la filmació, Marcel Prawy al piano i el Teatre de titelles de Viena. La durada és de 30 minuts.

DER WAFFENSCHMIED

Membres del Cor del teatre estatal wurtemberguès, Orquestra de la Ràdio de Stuttgart, Peter Schneider (director). Karlheinz Hundorf (direcció general), Robert Stromberger (arranjament televisiu), Irmgard Daecke (vestuari), Günther Schneider-Siemssen (decorats), Josef Magnus (teatrins), Teatre de titelles de Salzburg. Coproducció ZDF, ORF, 1982.

Kurt Moll (Hans Stadinger), Monika Schmitt (Marie), Ludwig Baumann (Ritter Graf von Liebenau), Hans-Georg Weinschenk (Georg), Eva Gilhofer (Irmentraut), Fritz Graas (Ritter Adelhof).

No es tracta de l'obra integral sinó d'una àmplia selecció musical, gravada en estudi a Munic; el fil argumental es desenvolupa, amb narrador de fons, per mitjà de les titelles, que reproduïxen l'aspecte i vestuari dels cantants reals; els teatrins de les titelles són una veritable delícia. Els decorats que representen la farga del mestre Stadinger a Worms són magnífics: malls, encluses, cuirasses, a la forja; vitralls i mobiliari ric als interiors; pati amb font. Fantàstic! El nivell orquestral i vocal és excel·lent, matrícula d'honor per a Kurt Moll. La durada total, cant i titelles, és de només 60 minuts justos. Quina llàstima!

OTTO NICOLAI

DIE LUSTIGEN WEIBER VON WINDSOR

Cor i Orquestra simfònica de la Ràdio de Baviera. Rafael Kubelik (director); Franco Enríquez (direcció d'escena), Franco Enríquez i Gerhard Reutter (adaptació televisiva). Coproducció DECCA, BR, ZDF. 1977.

Karl Ridderbusch (Sir John Falstaff), Wolfgang Brendel (Herr Fluth), Alexander Malta (Herr Reich), Helen Donath (Frau Fluth), Trudeliese Schmidt (Frau Reich), Lilian Sukis (Anna Reich), Claes A. Ahnsjö (Fenton), Heinz Zednik (Junker Spärlich), Alfred Sramek (Dr. Cajus).

Aquí també es torna a donar el cas: la versió discogràfica DECCA no era més que la banda sonora de la pel·lícula (la caràtula del doble CD porta una foto de la filmació) enregistrada al Bavaria Atelier. L'escenografia representa el corral o pati de cases on era costum representar les obres de teatre a l'època (Shakespeare, Lope de Vega, Calderón, etc). La taverna i els interiors de les cases de Windsor estan reproduïts amb tota mena de detalls. El suposat apuntador de l'obra fa de narrador (els diàlegs estan suprimits). En la banda sonora, Ridderbusch havia de competir amb Frick (Heger, EMI) i Moll (Klee, DGG, Berlin classics); vist en escena, és un Falstaff insuperable; el mateix es pot dir de les astutes Donath i Schmidt, dels enamorats Ahnsjö i Sukis, del gelós Brendel, de l'autoritari Malta i dels ridículs Zednik i Sramek. Un gran tribut a l'òpera comicofantàstica de Nicolai.

En DVD hi ha la pel·lícula en blanc i negre (DEFA-DDR, 1950) amb les veus de Rita Streich i Martha Mödl; es tracta d'una adaptació cinematogràfica que inclou una selecció de fragments musicals.

PETER CORNELIUS

DER BARBIER VON BAGDAD

Cor de la Ràdio de Baviera, Orquestra de la Ràdio de Munic, Heinrich Hollreiser (director), Helga Pinow (vestuari), Gerd Krauss (decorats i il·lustracions), Herbert Junkers (director artístic). Coproducció ZDF i BR, 1974.

Sylvia Geszty (Margiana), Trudeliese Schmidt (Bostana), Karl Ridderbusch (Abul Hassan Ali ebn Bekar), Adalbert Krauss (Nureddin), Gerhard Unger (Baba Mustapha), Bernd Weikl (Der Kalif).

Aquí també: la versió discogràfica no és més que la banda sonora de la filmació. Enregistrat per Ariola-Eurodisc, es distribueix encara en un doble CD RCA-BMG (l'altra versió discogràfica és la d'Electrola, distribuïda per EMI, amb Schwarzkopf, Prey, Czerwenka, Gedda, Unger, etc). Geszty llueix un escot tan generós com els seus aguts; Schmidt no es queda enrere; Ridderbusch és més histrió que mai; la línia de cant de Krauss és impecable; el veterà Unger canta i actua amb desimboltura; Weikl és un luxe de Califa. Si la qualitat vocal està més que garantida amb uns especialistes com aquests, llurs qualitats artístiques fan un veritable plaer la visió de l'òpera còmica de Cornelius. Els decorats responen a l'època "pop"; són suggerents i ambienten l'estudi televisiu com si fóssim a orient.

RICHARD WAGNER

DER FLIEGENDE HOLLÄNDER

Cor i Orquestra estatal de Baviera, Wolfgang Sawallisch (director), Gerd Krauss i Herbert Strabel (decorats), Gerd Krauss i Helga Pinnow-Stadelmann (vestuari), Václav Kaslík (direcció d'escena i adaptació televisiva). DVD Unitel-Deutsche Grammophon 1974.

Bengt Rundgren (Daland), Catarina Ligendza (Senta), Hermann Winkler (Erik), Ruth Hesse (Mary), Harald Ek (Der Steuermann), Donald McIntyre (Der Holländer).

Enregistrada a la Bürgerbraukeller de Munic i filmada als estudis Bavaria. Els aficionats al cinema de Spielberg trobaran que als efectes especials se'ls veu la trampa; quan la vaig veure per primera vegada (1981) el cor de mariners fantasmes holandesos em va fer més riure que por; jutjada amb la perspectiva del temps, vint-i-cinc anys després, l'escena no desmereix

del conjunt. Els vaixell holandès, la platja de Sandwike, la casa de Daland estan reproduïts amb gran encert i els efectes del vent i la tempesta són impactants. Només el final resulta poc espectacular, perquè l'estudi és incapaç de reproduir la immensitat del mar. Els cantants són de primera: McIntyre, atractiu i misteriós; Ligendza, somiadora i valenta. Rundgren compensa les seves dots de cantant notable amb les d'excelent actor. Winkler és un tenor líric valent. Hesse i Ek són dos experimentats professionals. Sawallisch demostra ser un gran wagnerià i especialista en les òperes romàntiques del mestre. Es dona la versió original sense el tema de la "redempció per amor".

Cor i Orquestra del Festival d'òpera de Savonlinna, Leif Segerstam (director), Juhani Pirskanen (escenografia), Ilkka Bäckmann (direcció d'escena). DVD NVC Arts 1989.

Matti Salminen, Hildegard Behrens, Raimo Sirkiä, Anita Vätkki, Jorma Silvastri, Franz Grundheber.

Tot i els inconvenients de les produccions a l'aire lliure, la del Festival de Savonlinna aconsegueix recrear els espais dramàtics: l'escenari s'omple de veles i cordes per representar el vaixel noruec; les veles vermelles anuncien el vaixell holandès; la casa de Daland, il·luminada amb torxes, sembla acollidora, amb el retrat de l'Holandès. Senta salta al mar, però les imatges no van més enllà. La "redempció per amor" se sent en l'orquestra, però no es veu. Els cantants són excel·lents, especialment els mundialment famosos Behrens, Grundheber i l'estrella local Salminen. Els seus compatriotes no desmereixen gens el conjunt. El també finès Segerstam dirigeix amb energia una orquestra de "bolo" que sona millor del que hom podia esperar.

Dels "anys negres" de Bayreuth hi ha filmació de la producció de Harry Kupfer (Daland va en submarí, les veles de l'holandès són l'hímen de Senta); l'aclamat Simon Estes canta amb la pitjor dicció imaginable. L'Holandès socarrimat de Viena tampoc val res, tot i la presència meritòria de Grundheber.

TANNHÄUSER

Cor i Orquestra metropolitans de Nova York, James Levine (director), Otto Schenk (producció), Günther Schneider-Siemssen (decorats), Patricia Zipprodt (vestuari). 2DVD Deutsche Grammophon, 1982.

John Macurdy (Landgraf), Richard Cassilly (Tannhäuser), Bernd Weikl (Wolfram von Eschenbach), Robert Nagy (Walther von der Vogelweide), Richard J. Clark (Biterolf), Charles Anthony (Heinrich der Schreiber), Richard Vernon (Reinmar von Zweter), Eva Marton (Elisabeth), Tatiana Troyanos, Bill Blaber (Ein junger Hirt).

Magnífica en tots els sentits, és la versió de referència. La gruta de Venus, la vall i el castell del Wartburg estan reproduïts amb gran bellesa; el moviment escènic (caçadors, cavallers, pelegrins) és molt efectista; el cor del Venusberg és suggerent. El vestuari és magnífic. Tot és molt teatral, des de les llàgrimes de la Marton a l'acte segon o la desesperació de Cassilly al tercer. Troyanos, sense deixar de ser una deessa, és una dona enamorada que lluita pel seu estimat. El repartiment compta amb un veritable Heldentenor de protagonista; la resta fluctua entre l'excel·lent (Marton, Troyanos, Weikl) i el notable alt. Fins i tot Levine, habitualment farragós, es mostra inspirat. Llàstima que no sigui la versió de Dresden sinó la de París, sense la intervenció de Walther al concurs i el final estrany de l'acte segon.

Cor i Orquestra del Festival de Bayreuth, Giuseppe Sinopoli (director), Wolfgang Wagner (direcció d'escena i decorats), Reinhard Heinrich (vestuari). 2DVD Euroarts, 1989.

Hans Sotin, Richard Versalle, Wolfgang Brendel, William Pell, Siegfried Vogel, Cheryl Studer, Ruthild Engert-Ely.

Les produccions de Wolfgang Wagner no han estat mai inspirades però tampoc ofensives. Wieland era l'artista i Wolfgang, el tècnic; l'un vetllava pel nivell artístic i l'altre, pel sosteniment econòmic. Wieland sempre va fer

experiments, fins i tot amb cantants; Wolfgang sempre va buscar el millor repartiment per a les seves produccions. Aquest Tannhäuser no deixa de tenir certa poesia i ofereix algun detall plàstic de bellesa. El repartiment és el millor que hom podia trobar en aquell moment. Lamentablement, l'exsubmarinista Versalle (veu enrogallada i trista presència escènica) rebaixa la qualificació global.

Cor i Orquestra del Festival de Bayreuth, Colin Davis (director), Götz Friedrich (direcció d'escena), Jürgen Rose (decorats i vestuari). 2DVD Deutsche Grammophon, 1978.

Hans Sotin, Spass Wenkoff, Bernd Weikl, Robert Schunk, Franz Mazura, Gwyneth Jones.

Es tracta del primer registre íntegre dels Festivals de Bayreuth. La producció del sinistre tàndem Friedrich-Rose es pot veure; tot i que és lletja i pobra, conserva els elements de l'obra: Venusberg suggerent, capelleta de la Mare de Déu, sala de cant, etc; el vestuari no és ni luxós ni precís, però tampoc extravagant. Jones repeteix Venus i Elisabeth (ves quina troballa!).

La versió de David Alden a Munic (director, Zubin Mehta) és horrorosa. La versió de Jens-Daniel Herzog a Zuric (Welser-Möst) no és tan desagradable però no té cap interès. Desconec la producció de Baden-Baden; el nom de Nikolaus Lehnhoff com a director d'escena fa preveure el pitjor.

LOHENGRIN

Cor i Orquestra de l'Òpera metropolitana, James Levine (director), August Everding (direcció d'escena), Ming Cho Li (decorats), Peter Hall (vestuari). 2DVD Deutsche Grammophon, 1986.

John Macurdy (König Heinrich), Peter Hofmann (Lohengrin), Eva Marton (Elsa von Brabant), Leif Roar (Friedrich von Telramund), Leonie Rysanek (Ortrud).

August Everding, omnipotent a Munic, no ha tingut el valor d'Otto Schenck. Aquí a Nova York dóna un bonic Lohengrin, cosa que a Europa no s'ha atrevit mai a fer; més bonic pel vestuari de Peter Hall que pels decorats de Ming Cho Li; la producció, com deia, és bonica, però generalment fosca. El repartiment destaca per la presència de la "bèstia dramàtica" Rysanek, de la jove Marton, veu poderosa i artista sensible, passant pels eficients Roar i Macurdy. El paper protagonista va a parar a la fugaç estrella del cant wagnerià i del rock, tan curiosa com efímera, Peter Hofmann. El resultat global, analitzat en sí mateix, és més que notable. Entre aquesta versió i la que es comenta tot seguit es produeix un empat tècnic.

Cor i Orquestra de l'Òpera estatal de Viena, Claudio Abbado (director), Wolfgang Weber (direcció d'escena), Rudolf i Reinhard Heinrich (decorats). 2DVD ORF, BR, RM ARTS, Arthaus, 1990.

Robert Lloyd, Plácido Domingo, Cheryl Studer, Hartmurt Welker, Dunja Vejzovic.

Com a Nova York, aquest de Viena és també un bonic Lohengrin. La riba de l'Escalda és igual de fosca que a Nova York; la cambra nupcial és menys luxosa, però l'acte segon és molt superior, amb uns decorats que recorden Emil Preetorius. El *maestro* Abbado al fossar de l'orquestra és una novetat ben vinguda. El repartiment és igual de sòlid que l'americà, amb grans cantants-actors. L'aparició del cigne és més poètica que a Nova York, però allí la desaparició de Lohengrin, el triomf d'Ortrud i la mort d'Elsa són més dramàtics. Com allí, la nota afegida ve de part del protagonista, aquí Plácido Domingo. En un dels pocs papers wagnerians que s'ajusten a la seva veu, la seva dicció germànica és aproximada i el seu estil, més que discutible.

Cor i Orquestra del Festival de Bayreuth, Peter Schneider (director), Werner Herzog (direcció d'escena). 2DVD Unitel Deutsche Grammophon, 1993.

Manfred Schenk, Paul Frey, Cheryl Studer, Ekkehard Wlaschiha, Gabriele Schnaut.

Una de les poques llums entre la penombra de Bayreuth. Hi ha alguns detalls menors com ara les ruïnes gòtiques fora de temps (l'obra passa en època del romànic) i, sobre tot, el final sense la mort d'Elsa i una mena de reconciliació amb Ortrud que desmereixen el valor del document. Tanmateix, es comenta aquí perquè Herzog és un dels pocs artistes que ha passat per Bayreuth i ha sabut emprar els avenços tècnics (làser, aigua, etc.) al servei de l'obra. La direcció de Schneider és poètica i cavalleresca. Frei, si més no, compleix; la resta, els millors en el seu paper.

L'altre document de Bayreuth editat en DVD es deu a Götz Friedrich (Unitel, EuroArts), dirigit per Woldemar Nelsson, i no té massa interès. Desconec la versió de Lehnhoff a Baden-Baden, que OpusArte ha tingut la poca vergonya d'editar en 3 DVDs. Finalment, queda el bunyol de Konwitschny al Liceu (EuroArts).

TRISTAN UND ISOLDE

Fins a onze versions en DVD es poden trobar al mercat. Set d'elles no són en la versió original: Munic (Peter Konwitschny), Bayreuth (Heiner Müller), Ginebra (Olivier Py), Milà (Patrice Chéreau), Glyndebourne (Nikolaus Lehnhoff), Dessau (Johannes Felsenstein) i el Liceu (Alfred Kirchner), que té la barra de venir en 3 DVD. Entre les altres quatre, lamentablement, no hi ha cap versió de referència, totes tenen pros i contres. Se citen en ordre cronològic.

Cor Nova Philharmonia i Orquestra Nacional de l'ORTF, Karl Böhm (director). Nikolaus Lehnoff (director teatral); Pierre Jourdan (director d'escena). Teatre antic d'Aurenja; 2 DVD Hardy classic video, 1973.

Jon Vickers (Tristan), Bengt Rundgren (Marke), Birgitt Nilsson (Isolde), Walter Berry (Kurwenal), Stan Unruh (Melot), Ruth Hesse (Brangäne), Horst Laubenthal (Mariner/Pastor).

La banda sonora de la funció ja havia corregut fa temps en CD i havia despertat l'interès per la parella protagonista, formidable, d'un calibre inusual, i

la resta del repartiment. Té la pega de l'edat (la filmació es veu vella i sona allunyada) i les característiques de l'aire lliure. Curiosa la presència del sinistre Lehnoff en una producció decent. Aquesta és esquemàtica: una vela al fons que fa de ciclorama amb una llum blava i beige molt suggerent; l'escenari només presenta unes escales que varien d'un acte a l'altre. Vickers i, sobretot, Nilsson, omplen l'escenari de sobres. Les veus de Ruth Hesse i Walter Berry no són menys robustes; fins i tot Rundgren resulta més efectiu vist que no pas escoltat. Böhm repeteix el seu Tristany, famós gràcies als repartiments.

Cor i Orquestra del Festival de Bayreuth, Daniel Barenboim; Jean-Pierre Ponnelle (direcció d'escena, vestuari i decorats). 2 DVD Unitel, Deutsche Grammophon, 1983.

René Kollo, Matti Salminen, Johanna Meier, Hermann Becht, Robert Schunk, Hanna Schwarz, Helmut Pampuch, Martin Egel.

El millor Wagner de Barenboim i el millor repartiment de l'època. Ponnelle ha estat un dels pocs artistes de debò que han passat per Bayreuth en els anys de decadència. L'escena no és l'original, però és poètica i suggerent. Una decisió transcendental (Isolda no mor, tot és només una al·lucinació de Tristany) desmereix el conjunt.

Cor i Orquestra de l'Òpera alemanya de Berlín, Jiri Kout (director), Götz Friedrich (director d'escena), Günther Schneider-Siemssen (decorats), Inge Justin (decorats). 2DVD NHK/EuroArts, TDK, 1993.

René Kollo, Robert Lloyd, Gwyneth Jones, Gerd Feldhoff, Peter Edelmann, Hanna Schwarz, Clemens Bieber, Uwe Peper, Ivan Sardi.

Curiosa simbiosi de dos personatges a les antípodes l'un de l'altre: Friedrich i Schneider-Siemssen. El resultat visual és el millor de totes les filmacions: el vaixell, el jardí nocturn a Cornualles i el pati del castell de Careol s'adivinen i se senten en escena, encara que de manera esquemàtica. Si Kollo ja està al límit de les seves possibilitats, Jones no pot amb el paper, ja no

controla el *vibrato* i crida de manera llastimosa. La resta de repartiment és bo, especialment els habituals de la Bismarckstrasse, Sardi, Feldhoff, etc.

Cor i Orquestra de l'Òpera metropolitana, James Levine (director), Dieter Dorn (director d'escena), Jürgen Rose (decorats i vestuari). 2DVD Deutsche Grammophon, 2001.

Ben Heppner, René Pape, Jane Eaglen, Hans-Joachim Ketelsen, Brian Davis, Katarina Dalaymann, Mark Schowalter, James Courtney, Anthony Dean Griffey.

Aquest Tristany demostra que no és cert que tot el que està gravat a la MET és la referència. Els millors Tristany, Isolda i Marke del moment sotmesos a les arbitrarietats de Dorn i Rose, un híbrid que no és ni la versió original ni una versió de *Regietheater*, que no agradarà ni a uns ni a altres. Per cert, híbrid ve del grec *hybris*, que vol dir pecat. Jo em quedo amb la coroneta de rei del pobre Pape, com si l'hagués guanyada del tortell de Reis!

DIE MEISTERSINGER VON NÜRNBERG

Contràriament al que deia sobre Tristany, les versions de Meistersinger, l'obra favorita del públic durant molts anys i maltractada després sense pietat, compta amb diverses versions molt interessants.

Cor i Orquestra de l'Òpera metropolitana, James Levine (director), Otto Schenck (director d'escena), Günther Schneider-Siemssen (decorats), Rolf Langenfass (vestuari). 2DVD Deutsche Grammophon, 2004.

James Morris (Hans Sachs), René Pape (Veit Pogner), Thomas Allen (Sixtus Beckmesser), Ben Heppner (Walther von Stolzing), Mathew Polenzani (David), Karita Mattila (Eva), Jill Grove (Magdalene), John Relyea (Serenio).

Producció magnífica de Schenk, Schneider-Siemssen i Langenfass, la gran comèdia popular alemanya feta realitat: des de la Katharinenkirche fins al Kaiserburg, exteriors i interiors están resolts de manera admirable. La referència absoluta en la versió original. Una pega considerable és la foscor

que presideix determinats plans, especialment els generals, més oberts. Culpa de Gil Wechsler, cap de luminotècnia, o de Brian Large, director de video? Aquest problema és comú a altres magnífiques produccions de la Met, cosa que no passa, per exemple, amb les de Bayreuth. Els cantants són de primera, llàstima que Morris (era el seu debut en el paper) no estigui al magnífic nivell de Heppner, Mattila, Allen i Pape. Heppner és el millor tenor wagnerià del moment, tot i que algú qüestiona el seu aspecte físic; la seva veu no serà resultat, precisament, de la seva corpulència? Pape té la veu noble de Pogner, però el seu aspecte és massa juvenívol. En el cas de Mattila, no hi ha el problema d'aspecte que afecta Heppner i Pape (bé que de manera diferent): la seva veu i el seu aspecte són extraordinàriament igual de bonics. Allen és el millor Beckmesser malèvol, expressiu en el cant i l'actuació; a mi em fan morir de riure les seves cares, especialment durant el per a ell malaurat concurs de cant (com repassa, en va, la maleïda lletra!). El moviment escènic de principals, secundaris cor i figurants és genial. Com ha de ser, Sachs rep la corona de llorer per aclamació popular.

Leopold Ludwig (director). Rolf Liebermann (director artístic), Herbert Kirchhoff, (decorats), Rudolf Heinrich (vestuari). 2DVD Polyphon, Arthaus, 1971.

Giorgio Tozzi, Ernst Wiemann, Toni Blankenheim, Richard Cassilly, Gerhard Unger, Arlene Saunders, Ursula Boese. Cor i Orquestra de l'Òpera estatal d'Hamburg.

Es repeteixen aquí els pros i contres de les altres filmacions per a la televisió de Joachim Hess ja comentades (Fidelio, Freischütz, Zar und Zimmermann). La buidor del plató televisiu es fa palesa, sobre tot, en el segon quadre de l'acte tercer i l'acte segon, que la nit aconsegueix dissimular una mica. El lilàs d'aquest acte és fill de l'estètica "pop". El domini de la càmera televisiva és sorprenent i gratificant, especialment en l'escena dels Mestres de l'acte I. Els primers plans són gratificants i eviten les ganyes dels cantants. Magnífics els habituals de la casa Saunders, Blankenheim, Boese, Wiemann i

el veterà Unger. Tozzi resulta ser un Sachs millor vist que només escoltat; en canvi, Cassilly encara havia d'aprendre molt com a actor. El gran wagnerià Leopold Ludwig, menystingut i ignorat, dóna una lliçó de direcció. L'obertura es dóna amb l'orquestra en disposició de concert. No hi ha l'escena de la dansa dels aprenents; potser per ajustar la filmació a 4 hores exactes?

Cor i Orquestra del Gran teatre del Liceu, Uwe Mund (director), Antoni Mestres Cabanes (decorats), Jean Claude Riber (direcció d'escena). RTVE2, 1989.

Bernd Weikl, Kurt Rydl, Hermann Prey, Paul Frey, Ulrich Röss, Sue Patchel, Marga Schiml.

Els inconvenients de l'enregistrament, una retransmissió de RTVE2, són pocs comparats amb l'oportunitat de poder veure l'escenografia del grandíssim Mestres Cabanes. Les galeries de Santa Caterina donen una sensació d'amplitud i profunditat, amb els vitralls, la vegetació exterior i la talla a l'estil de Veit Stoss a Sant Llorenç, que tanca per dalt l'escena. El carreró de Núremberg, amb la luxosa casa de Pogner i la més modesta de Sachs, recrea un ambient popular i vital; l'arbre permet un recer romàntic als enamorats. El taller de Sachs és també modest per dins, però acollidor; la prada del concurs és un veritable espai lliure, amb garlandes i banderes que tanquen l'espai per dalt, amb Núremberg al fons. Es veu un gran treball en l'actuació del conjunt de Mestres, Aprenents, Cor i figurants. És especialment reeixida la baralla de l'acte II, però també el tumult de Mestres i Aprenents de l'acte I i la gran escena final del III. El repartiment era dels millors que es podia donar en aquella època. Sachs rebutja al final la corona que li ofereixen Walter i Eva; serà desagraït! Aquesta gravació casolana permet reviure el record que guardem aquells que la vam poder veure en directe (jo, tres cops!).

Cor i Orquestra de l'Òpera estatal de Viena, Christian Thielemann (director), Otto Schenk (producció original), Jürgen Rose (decorats i vestuari). Unitel 21-10-1975

Falk Struckmann, Ain Anger, Adrian Eröd, Johan Botha, Michael Schade, Ricarda Merbeth, Michaela Selinger.

Unitel anuncia ja la imminent aparició en DVD. Jo tinc la gravació de la retransmissió de 3sat. També he tingut la sort de veure-la en directe, amb un altre repartiment i directora (sí, Simone Young). El millor Wagner que s'ha filmat a Europa en els darrers anys, ras i curt. La producció no és d'ara, es va estrenar el 21 d'octubre de 1975 i Otto Schenk en va ser el responsable. Tot és menys sumptuós que a Nova York, però s'hi veu la mà d'Otto Schenk, un home valent, que ha sabut lluitar contra el descrèdit al que alguns "savis" l'han volgut sotmetre. Christian Thielemann és el millor director wagnerià del moment i l'hereu de la "gran tradició" (Wagner, von Bülow, Richter, Furtwängler, Knappertsbusch). Repartiment també sòlid, amb el corpulent Botha, tenor líric posat en el paper; Ainger i Eröd es veuen massa joves per a llurs personatges; Struckmann, bé de veu i presència, potser pot encara polir el personatge. La producció està pensada per a l'escenari i no per a la tele, cosa que fa que hi hagi alguna foscor en algun moment o que algun primer pla traexi els cantants (les ganyes de Merbeth al quintet).

Cor i Orquestra de l'Òpera d'Austràlia. Charles Mackerras (director), John Gunter (decorats), Reinhard Heinrich (vestuari). 2 DVD Arthaus, 1990.

Donald McIntyre, Donald Shanks, John Pringle, Paul Frey, Christopher Doig, Helena Does, Rosemary Gunn.

Molt digna producció australiana; jo encara conservo l'edició en VHS i no conec el DVD; per tant la meva opinió sobre el color i el so pot estar tan anticuada com el video. Gravació en viu davant d'un públic que va disfrutar d'una funció molt cuidada (noti's el riure del públic amb el pobre Beckmesser baldat arrosegant el que queda de Ilaüt). Al final, hi ha reconciliació Sachs-Beckmesser; tanmateix, els espais estan ben recreats i tot té un aire molt viu i teatral. Santa Caterina és austera, però el carreró de Núremberg és molt viu i animat; el taller de Sachs és acollidor i l'escena de la prada, tot i la senzillesa,

resulta efectiva. McIntyre és l'estrella entre un conjunt també molt digne malgrat alguns altibaixos.

Cor i Orquestra del Festival de Bayreuth, Horst Stein (director), Wolfgang Wagner (direcció d'escena i decorats), Reinhard Heinrich (vestuari). 2DVD Unitel, Deutsche Grammophon, 1984.

Bernd Weikl, Manfred Schenk, Hermann Prey, Siegfried Jerusalem, Graham Clark, Mari Anne Häggander, Marga Schiml.

L'interior de Santa Caterina és dels més bonics mai representats en escena: arcs i portals de pedra, filigrana gòtica a la barana del cor, bancs de fust massissa; el carrer de Núremberg mostra unes sòlides cases de pedra rodejades d'arbres amb el cel de fons. El taller de Sachs està fet al mateix estil, amb arcuacions de pedra i parets arrebossades, però l'espai ha empetit i està una mica pelat; la prada està dominada per un arbre gegantí amb una balconada de fusta. Els joc de llums és el millor de totes les versions en DVD; és especialment interessant observar totes les transicions de l'acte II. El propi Wolfgang Wagner apareix en escena per fer que Sachs (que no és un líder popular) i Beckmesser (que no és un pedant malèvol) es donin la mà. Tret d'aquesta arbitrietat *contra natura*, l'obra es pot veure. Bell testimoni del vestuari de Reinhard Heinrich i de la sapiència musical de Horst Stein.

Festival de Bayreuth, Daniel Barenboim (director), Wolfgang Wagner (direcció d'escena i decorats), Jorge Jara (vestuari), 2 DVD Unitel, EuroArts, 1999.

Robert Holl, Mathias Hölle, Andreas Schmidt, Peter Seiffert, Endrich Wottrich, Emily Magee, Birgitta Svendén.

Darrera producció de Wolfgang Wagner, molt treballada des del punt de vista del moviment escènic, en què destaca la feina del cor i els figurants, però també la de tots els cantants, tant els principals com el conjunt de Mestres, tots ells il·lustres bayreuthians. Llàstima que es gravés amb Barenboim i no Thielemann, molt superior, que la va dirigir en festivals posteriors. Aquí els

avenços tècnics estan al servei de l'obra i no a l'inrevés. El fons de l'escenari representa una moderna pantalla gegant: a l'acte I s'hi projecten unes arcuacions gòtiques; a l'acte II, les teulades de la vil·la i la lluna de la nit de San Joan; al taller de Sachs, la ciutat de Núremberg segons un gravat coetani; a la prada, la pantalla ocupa ja la major part de l'escenari i mostra una frondosa vegetació, molt vistosa i agradable. En certa mesura, aquesta producció de Wolfgang és una evolució de l'anterior, dirigida per Stein. L'acte primer té un trist to gris i el taller de Sachs és una capseta pelada d'un blanc massa llampant. Els espais oberts estan molt més ben resolts, encara que la barana del carreró fa massa estret el pas i provoca un embús en la baralla. Una bonica producció moderna que en DVD es veu amb igual plaer que a la Festpielhaus de Bayreuth. Els repartiment és molt bo, una de les millors nòmies de cantants wagnerians del moment, amb l'agradable sorpresa del descobriment de Robert Holl, un gran Sachs.

Cor de l'Òpera estatal alemanya de Berlín, Staatskapelle Berlin, Otmar Suitner (director), Werner Kelch (direcció d'escena), Paul Pilowski (decorats), Christine Stromberg (vestuari). Televisió de la DDR, 1981.

Theo Adam, Siegfried Vogel, Günther Leib, Spas Wenkoff, Peter Schreier, Celestina Casapietra, Annelies Burmeister.

Eins festival, el canal digital de l'ARD, va retransmetre un enregistrament de la televisió de la DDR a la Staatsoper Unter den Linden l'any 1981. Lamentablement, *Eins festival* només va emetre l'acte III. El taller de Sachs està molt ben resolt; el segon quadre perd vistositat per culpa del ciclorama que omple el fons de l'escenari; malgrat això, la graderia resulta efectiva, amb els penons de les confraries. El vestuari és realment luxós. El repartiment el formen els titulars de la DDR, bayreuthians tots ells (menys Casapietra). El gran Adam, un dels millors Sachs dels 60' i 70', ambaixador de la DDR al món democràtic; Wenkoff, tenor heroic; Vogel, baix solvent; Leib, histriònic; Casapietra, delicada i amorosa; Schreier i Burmeister, no menys famosos i internacionals. Un detall: Sachs-Adam diu als mestres que no mirin el paper de Beckmesser durant el cant de Walther i que l'escoltin amb atenció.

S'equivoquen aquells directors que fan que Kothner i companyia segueixin amb atenció el paper que ha deixat Beckmesser, més que res, perquè la lletra és diferent!

Cor i Orquestra de l'Òpera alemanya de Berlín. Rafael Frühbeck de Burgos (director), Götz Friedrich (director d'escena), Peter Sykora (decorats), Kirsten Dephoff (vestuari). 2DVD Arthaus, 1995.

Wolfgang Brendel, Victor von Halem, Eike Wilm Schulte, Gösta Winberg, Uwe Peper, Eva Johansson, Ute Walter.

Sachs, sindicalista i antisistema; mestres, burgesos tirans; poble, proletariat de la revolució industrial; espai, una fira de saltimbanquis i ensinistradors d'ossos Malgrat tot, es pot veure; només un cop, és clar. La rosassa que presideix l'acte I és el detall més interessant.

Cor i Orquestra de l'Òpera de Zuric, Franz Welser-Möst (director), Nikolaus Lehnhoff (direcció d'escena), 2DVD EMI classics, 2004.

José van Dam, Matti Salminen, Michael Volle, Peter Seiffert, Christoph Strehl, Petra-Maria Schnitzer, Brigitte Pinter.

La darrera versió que mereix un comentari és la d'EMI classics a l'Òpera de Zuric, amb algún encert parcial però inacceptable en el global. A Santa Caterina no hi ha ningú; Walther canta des de la trona; a l'acte II no es veu res més que una escala i una enorme bola de disco dels 70' (l'arbre?); Eva i Walther fan mutis per un esotilló, com si fossin el Satanàs a "Els pastorets". Se salva el taller de Sachs, més pobre que un enterro de tercera, però interessant pel concepte. La desfilada dels gremis és una dansa d'un faune, un arlequí, un cavallet, l'home-ruc i una sèrie de personatges estrofolaris. Ni tan sols vocalment té interès: van Dam és un Sachs avorrit de la vida i Beckmesser és un jove agressiu. L'obertura té com a fons un dinar de germanor dels artistes en què el saberut Lehnhoff adoctrina els cantants.

Només conec per fotos la producció de Katharina Wagner, que s'ha afanyat a publicar ràpidament en DVD els seus Meistersinger; pel que es veu, crec que s'ha confós amb *Gigantes y cabezudos*, de Fernández Caballero, tot i que no canten "*Por ver a la Pilarica venimos de Calatorao.*" Es devia prendre seriosament la jota de la soprano "*Si las mujeres mandasen...*".

DER RING DES NIBELUNGEN

Cor i Orquestra de l'Òpera metropolitana, James Levine (director), Otto Schenk (direcció d'escena), Günther Schneider-Siemssen (decorats i projeccions), Rolf Langenfass (vestuari). 7DVD Deutsche Grammophon, 1990.

James Morris (Wotan), Siegfried Jerusalem (Loge/Siegfried), Ekkehard Wlaschiha (Alberich), Heinz Zednik (Mime), Jan-Hendrik Rootering (Fasolt), Matti Salminen (Fafner/Hagen), Christa Ludwig (Fricka/Waltraute), Birgitta Svendén (Erda), Gary Lakes (Siegmund), Kurt Moll (Hunding), Jessye Norman (Sieglinde), Hildegard Behrens (Brünnhilde), Anthony Raffell (Gunther), Hanna Lisowska (Gutrune).

La quantitat d'Anells en DVD és abundosa; jo diria innecesàriament abundosa. De Bayreuth hom n'ha editat tres. L'Anell del Centenari de Chéreau ha passat a la història com el del gran escàndol. Vist avui, no provoca res més que pena: l'Anell pitjor cantat (Manfred Jung i companyia) i pitjor dirigit: Pierre Boulez té el trist mèrit de ser el pitjor director que ha passat per Bayreuth, tot i la dura competència de Woldemar Nelsson i alguns altres. Deutsche Grammophon l'edita en 8 DVDs perquè hi ha afegit el DVD "*The making of the Ring*", a imitació del mític "*The golden Ring*" de DECCA amb Solti, Nilsson, Windgassen, Frick, Fischer-Dieskau...quina comparació! Després va venir el de Kupfer-Schavernoch. "La carretera de la història", el van anomenar. Està editat en 7 DVDs Unitel Warner. En l'entrevista que acompanya els DVDs, Kupfer deixa clar que "Wagner era el pitjor enemic de si mateix" quan l'entrevistador de Warner (que s'ha gastat els diners en editar i comercialitzar aquest bunyol) li recorda que "Wagner no va quedar content amb els decorats de l'estrena" (amb els de Kupfer, sí? Quins savis!) De l'Anell de Kirchner (dirigit per Levine)

Deutsche Grammophon només ha decidit editar en 2DVD *Götterdämmerung*. És aquell d'*Alícia al país de les meravelles*: Brünnhilde cervesera de *Biergarten* i Siegfried que es passa de llarg el palau de Gibich per a la riota total dels soldats-carta i del públic en general. Del de Flimm i Wonder, afortunadament sembla que no hi haurà edició en DVD. L'actual de Tankred Dorst, tot i algunes troballes sorprenentment agradables, com el fons del Rin o la roca de les Valquíries, tampoc val la pena veure'l. Si s'edita en CD la part musical de Thielemann, això ja és una altra cosa. Fora de Bayreuth han començat a proliferar Anells en DVD; cap d'eslls, és clar, en la versió original: Stuttgart, Copenhaguen, Amsterdam i Weimar. La del Liceu és la filmació del darrer "bolo" de la producció de Kupfer a la Staatsoper Unter den Linden. Jo la vaig veure a Berlín l'any 1994; després de deu anys de córrer pel món, quan la producció ja estava esgotada, exhaurida i comastosa, la van portar al Liceu i la van enregistrar...en 11 DVDs!!!

La versió de la Met que comento és l'única versió original disponible de la Tetralogia. Tanmateix, no tot allí és excels, cosa bastant entenedora, per altra banda, donades les descomunals dimensions de la partitura. Curiosament, la part menys reeixida des del punt de vista dels cantants és Die Walküre i no Siegfried, com acostuma a ser el cas. I la pega tampoc està en Wotan o Brünnhilde sinó en Siegmund i Sieglinde. Gary Lakes i Jessye Norman són una parella de Velsungs lamentables des del punt de vista escènic i totalment fora de l'estil wagnerià. Pel que fa a l'escenografia, el plat de la balança dels defectes ha de suportar dues pesades càrregues: no hi ha cavalcada de les Valquíries ni hi ha Fafner-drac a l'acte II de Siegfried; les transformacions d'Alberich freguen l'aprovat justet. El plat dels encerts decanta la balança de manera contundent; i és que els encerts són molts en tots els quadres: el fons del Rin, l'espai obert amb el Walhal al fons i el Nibelheim; la cabana de Hunding, la cinglera rocallosa i la roca de les Valquíries; la cova de Mime i el bosc de Neidhölle; el palau de Guibich i la riba del Rin; difícil de trobar-hi una pega o un però. Resulten especialment brillants el pont Bifrost (l'Arc de San Martí) que transporta els déus al Walhala, l'aparició de la primavera a l'altra banda de la porta de la cabana de Hunding, Loge transformat en foc al voltant

de la roca de les Valquíries, l'enclusa tallada en dos per l'espasa de Siegfried i el cataclisme final a Götterdämmerung. Tot i que l'edició en DVD peca del mateix problema de foscó comú a totes les filmacions wagnerianes de la Met, alguns efectes de llum són molt interessants, com al quadre IV de Das Rheingold o a l'acte II de Die Walküre. El vestuari i tot l'atrezzo és molt encertat, tot és molt mitològic, nòrdic i germànic. Els gegants Fasolt i Fafner, un dels molts problemes escènics de l'Anell, estan magníficament representats en les persones de Rootering i Salminen. L'es aparicions d'Erda tenen realment un efecte tel·lúric.

En l'apartat estrictament musical, la qualificació també és excel·lent. Levine, en una obra tan llarga, té ocasió de mostrar el pitjor i el millor de si: avorrit, pesat, estrident, pompós, bon acompanyant, concertador, brillant, efectiu. El repartiment és homogeni i no té fisures; dóna gust poder seguir un Siegfried fins a l'acte III sense patir. Jerusalem és, ras i curt, el millor Siegfried en DVD, superior a si mateix. Per cert, deixa anar mig gall, però no com a Siegfried sinó com a Loge. Behrens ha estat una Brünnhilde entregada sense reserves, tot i una veu a vegades poc robusta. Morris, en contra del que deia del seus Sachs, és un gran Wotan, potser el millor del moment, de veu poderosa i gran presència escènica. Matti Salminen ha estat el millor Hagen des de Josef Greindl, el model insuperat; com a gegant Fafner també impressiona. Kurt Moll és un Hunding sec i rotund. La veterana Christa Ludwig mostra tot el seu talent com a Fricka i Waltraute. Ekkehard Wlaschiha ha estat el millor Alberich durant molts anys. Heinz Zednik és un veritable histrió. Svendén és una de les millors veus greus wagnerianes. Häggander té una veu tan bonica com la seva presència escènica. Alan Held i Mark Baker són uns convincents Donner i Froh, que saben treure rendiment favorable de llurs breus però destacades intervencions. Rootering és un líric Fafner, il·lús però monstre tanmateix. Anthony Raffell i Hanna Lisowska son uns germans encertadament dèbils en mans de Hagen, éssers dominables, sense personalitat. Els equips de Filles del Rin, Valquíries i Nornes són solvents i efectius.

DAS RHEINGOLD

Berliner Philharmoniker, Herbert von Karajan (director i direcció d'escena), Georges Wakhevitch i Jean Forestier (decorats i vestuari), DVD Unitel Deutsche Grammophon, 1978.

Thomas Stewart, Peter Schreier, Zoltán Kelemen, Gerhard Stolze, Gerd Nienstedt/Karl Riddersbusch (veu), Louis Hendrikx, Birgitte Fassbaender, Martha Mödl/Birgit Finnilä (veu).

Karajan va decidir enregistrar el seu Anell de Salzburg amb algunes filmacions afegides i amb duplicitat de cantants per a determinats papers. Com en la seva versió musical, tot és eteri i a vegades ensucrat. El so prové del Festival de Pasqua de 1973. És incompreensible que en l'escena del Nibelheim no filmés unes imatges més agosarades i deixés les transformacions d'Alberich molt per sota del que hom podria imaginar. Unitel va aduir "raons tècniques", però, pel que sembla, l'edició no va rebre bones crítiques i Karajan no va gosar seguir amb l'enregistrament integral. Una veritabl llàstima!

DIE WALKÜRE

Orquestra del Teatre de la Scala de Milà, Riccardo Muti (director), André Engel (director d'escena), Nicki Rieti (decorats i vestuari). RAI.

Plácido Domingo, Matthias Hölle, Monte Pederson, Waltraud Meier, Gabriele Schnaut, Marjana Lipovsek.

La RAI va enregistrar l'Anell de Muti a la Scala i Canal plus el va emetre en codificat. Canal 33 en va emetre La valquíria, que és l'única que conec i comento. L'acte I presenta un arbre metàl·lic i una vela com a cabana de Hunding; a mi em recorda els pins metàl·lics que decoren el Passeig de La Pineda; el sòl representa un pedregam semidesèrtic. L'acte II es desenvolupa sobre una roca que gira en el canvi d'escena; aquesta roca té l'aspecte de la Roca de les Valquíries; està rodejada d'uns paquets o bales embolicats amb llençols blancs; com a l'acte I, el fons l'ocupa un ciclorama d'una freda llum blava. A l'acte III no es veu la Roca de les Valquíries sinó un gran camp de

roselles. El combat entre Hunding i Siegmund està molt ben realitzat, amb imatges a càmera lenta; llurs respectives morts són molt dramàtiques; a l'acte III, el ciclorama deixa veure la imatge de quatre valquíries dalt de cavalls que pugen i baixen. Quan Wotan invoca Loge, el ciclorama envermelleix. Res a dir de les veus o de Muti.

PARSIFAL

Cor i Orquestra de l'Òpera metropolitana, James Levine (director), Otto Schenk (director d'escena), Günther Schneider-Siemssen (decorats), Rolf Langenfass (vestuari). 2DVD Deutsche Grammophon, 1993.

Wernd Weikl (Amfortas), Jan-Hendrik Rootering (Titurel), Kurt Moll (Gurnemanz), Siegfried Jerusalem (Parsifal), Franz Mazura (Klingsor), Waltraud Meier (Kundry).

El millor Wagner en imatges i probablement una de les millors de les obres enregistrades en tota la història. Fins i tot Levine, que acostuma a confondre el misticisme amb la pesadesa en els actes I i III, està inspirat. Quina sort que la parella triada per a l'enregistrament fos Siegfried Jerusalem-Waltraud Meier i no Plácido Domingo-Jessye Norman (protagonistes en la versió en CD). Jerusalem és un Parsifal que passa de la despreocupació de la innocència al dolor del coneixement; vocalment sap ser líric i heroic quan cal. Meier, en un paper encara més complex, sap encarnar-se en la salvatge maga, la diabòlica seductora o la pietosa serventa amb igual versemblança. Vocalment, també complex, dóna cos i rotunditat a les parts més greus de la seva partitura i puja amb facilitat i solidesa als terribles aguts. Moll és un Gurnemanz enorme, en el sentit dramàtic i vocal. Weikl és la viva expressió del dolor i la desesperació. Només Mazura sona una mica massa envellit i aspre. El llac sagrat és un espai que transmet pau i serenitat; el jardí màgic evoca voluptuositat; la prada verda i florida del matí de Divendres Sant ens transporta a la divinitat a partir de la bellesa de la natura; la torre de Klingsor és austera i fosca, però fa l'efecte. Només el temple del Grial resulta pobre; la decadència de la Germandat no justifica la pobresa del decorat. La transformació del jardí màgic en desert és

espectaculat i té un gran efecte dramàtic. L'aparició de l'Esperit Sant sobre el Grial emociona fins a fer vessar les llàgrimes. Tal com la música explica, Amfortas i Kundry s'alliberen de llurs condemnes amb la llança; l'un vivint i l'altra, morint.

Cor i Orquestra del Festival de Bayreuth, Horst Stein (director), Wolfgang Wagner (director d'escena i decorats), Reinhard Heinrich (vestuari). 2DVD, Unitel, Deutsche Grammophon, 1991.

Bernd Weikl, Matti Salminen, Hans Sotin, Siegfried Jerusalem, Leif Roar, Eva Randová.

Es veu que Wolfgang volia contraposar la natura "pura" amb el món "egoísta i autointoxicat" del Grial, una "societat esotèrica". Les escenes de la natura , per tant, són extraordinàriament meravelloses. Afortunadament, les escenes del Grial també resulten molt encertades; a Wolfgang li va fallar l'invent i el magnífic vestuari de Reinhard Heinrich no resulta gens ofensiu sinó encara més pietós. M'explicaré: ell volia representar Minnesänger, orgullosos cavallers medievals germànics, i els va vestir de morat i vermell, que són els colors de la meua confraria de Setmana Santa, colors certament penitencials. Repartiment sòlid. Sotin ha estat un dels grans Gurnemanz de Bayreuth; Weikl és un Amfortas abrusat pel dolor i el remordiment; Jerusalem, per aspecte i veu, encarna a la perfecció el jove "pur i boig". Randová supera amb nota tots els esculls de la seva difícil part.

Cor i Orquestra del Festival de Bayreuth, Giuseppe Sinopoli (director), Wolfgang Wagner (direcció d'escena i decorats), Reinhard Heinrich (vestuari). Unitel, 1998.

Falk Struckmann, Mathias Hölle, Hans Sotin, Poul Elming, Ekkehard Wlaschiha, Linda Watson.

Darrera producció de Wolfgang Wagner. Jo la vaig veure, amb algun canvi en el repartiment, a l'estiu de 1992 (Levine) i a l'estiu de 1997 (Sinopoli). I

és que Parsifal sempre havia estat una obra que es podia anar a veure amb tranquil·litat a Bayreuth. Ara, ni això. La direcció de Sinopoli és rapidíssima. Recordo que li vaig fer l'acudit a Herr Franz Braun (president de la Hans Knappertschbusch-Gesellschaft, München): "A aquest ritme, l'Anell (l'havia de dirigir l'any següent) li durarà tres dies en lloc de quatre!" El decorat consisteix en unes torres polièdriques, a la manera de cristalls gegantins, que representen el bosc i el jardí; girades, tenen forma d'escala i representen el temple i la torre de Klingsor. El terra té un debuiç d'una sola traçada en forma de laberint. Hi ha calze, llança i font amb aigua. Els llums defineixen els espais: verd per al bosc, blau intens i vermell el jardí i blau suau el temple. Tot senzill però entenedor. Sotin repeteix el seu magnífic Gurnemanz; Elming, tenor d'origen baritonal, canta i actua amb adequació. Watson afegeix un evident talent d'actriu dramàtica a la seva veu. Struckmann dóna una convincent imatge del sofrent Amfortas, especialment visible en els delicats primers plans. Wlaschiha, tot i el pentinat de Wolverine, és un Klingsor altament convincent.

De Parsifals adaptats i desfigurats n'hi ha tres en DVD: el de Nikolaus Lehnhoff a Baden-Baden, el de Hans Hollmann a Zuric i el de La Fenice, editat per Dynamic en 3 DVDs! Un darrer Parsifal enregistrat i retransmès per TV, no editat en DVD, és el de Barenboim-Kupfer a Berlín, amb Struckmann, Tomlinson, Hübner, Elming, von Kanen i Meier.

Josep Maria Rota i Aleu